

JulkICT

3.11.2014

Julkinen

Julkisten tietovarantojen avaaminen ja kehysvalmistelu 2016–2019

Rakennepoliittisen ohjelman ja hallitusohjelman mukaan julkisten tietovarantojen avaamista jatketaan. Julkisten tietovarantojen määrätietoinen avaaminen edistää osaltaan avointa tietoa ja luo mahdollisuuksia uudenlaisen yrittäjyyden ja palveluinnovaatioiden syntymiselle.

Vuosien 2016–2019 kehysvalmistelua koskevassa kirjeessään valtiovarainministeriö pyytää ministeriöitä esittämään kehyskaudelle suunnitelmansa siitä, mitä tietovarantoja avataan ja millä aikataululla. Suunnitelman tulee sisältää mahdollisimman täsmälliset laskelmat kustannuksista sekä arviot taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Suunnitelmat tallennetaan Bukettiin pääluokan tasolle liitteeksi. Edellisen kehyspäätöksen perusteella peruslaskelmiin jo sisältyvistä tietovarantojen avaamisista tulee toimittaa uudet suunnitelmat ja laskelmat vain, jos niissä on tapahtunut oleellisia muutoksia, joilla on määräraha-vaikutuksia. Ensisijaisesti tietovarantojen avaaminen tulee tehdä hallinnonalan sisäisin määrärahojen uudelleenkehennyksin. Tarvittavat muutokset sisällytetään ministeriön kehys ehdotukseen.

Julkisten tietovarantojen avaaminen sisältyy rakennepoliittisen ohjelman toimenpiteisiin talouden kasvun edellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Avoimella tiedolla tähdätään myös kansalaisyhteiskunnan toimivuuden ja demokratian edistämiseen ja tehokkaampaan julkishallintoon.

Vuosien 2016–2019 kehysvalmistelua varten ministeriöiden on laadittava ja täsmennettävä suunnitelmansa siitä, mitä tietovarantoja hallinnonalan virastot ja laitokset aikovat avata ja millä aikataululla. Suunnitelmien tulee sisältää mahdollisimman täsmälliset laskelmat kustannuksista sekä arviot taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Edellisen kehyspäätöksen perusteella peruslaskelmiin jo sisältyvistä tietovarantojen avaamisista uudet suunnitelmat ja laskelmat tulee toimittaa vain, jos niissä on tapahtunut oleellisia muutoksia, joilla on määräraha-vaikutuksia.

Suunnitelmissa tulee ottaa huomioon organisaatiomuutokset. Jos tietovarantoja siirtyy muutoksessa uuden osapuolen hallintaan, tulee verovaroin muodostettujen ja yhteiskunnallisesti merkittävien julkisten tietojen maksuton saatavuus ja uudelleenkäyttö turvata sopimuksissa. Digitaalisuus on tietovarantojen uudelleenkäytön edellytys, mutta kehysvalmistelussa tietoaineistojen digitointia koskevat määrärahaehdotukset on tehtävä erillään tietovarantojen avaamista koskevista määrärahaehdotuksista. Julkisten tietojen vapaan uudelleenkäytön mahdollistaminen avointen rajapintojen avulla tulee ottaa huomioon kehittämishankkeissa, suunnitelmissa, hankinnoissa ja sopimuksissa.

Ministeriöiden tehtävänä on :

- pyytää virastoilta ja laitoksilta tietovarantojen avaamista koskevat esitykset ja kustannuslaskelmat,
- muodostaa virastojen ja laitosten esitysten pohjalta hallinnonalan yhteinen suunnitelma tietovarantojen avaamiseksi vuosien 2016–2019 kehusehdotuksen liitteeksi, arvioida taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset sekä vaikutukset määrärahatarpeisiin, lainsäädäntöön, tietohallintoon, turvallisuuteen ja varautumiseen,
- priorisoida esityksiä niiden vaikuttavuuden perusteella,
- toimittaa suunnitelma ja määrärahaehdotukset laskelmineen ja perusteluineen valtiovainministeriölle vuosia 2016–2019 koskevan kehusehdotuksen yhteydessä.

Virastojen ja laitosten tietovarantojen kartoituksessa ja tunnistamisessa voidaan edetä seuraavissa vaiheissa:

- 1) Listataan merkittävät viraston tai laitoksen määräysvallassa olevat tietovarannot tai tietojärjestelmät. Erotellaan selkeästi julkiset ja ei-julkiset kokonaisuudet.
- 2) Ryhmitellään tietovarannot 1) jo avattuihin eli niihin, jotka ovat jo saatavissa koneluettavassa muodossa ja maksutta, 2) julkisiin, avattavissa oleviin, joiden avaamiseen ei liity mitään käyttörajoituksia tai lainsäädännön esteitä, mutta joiden saatavuuden parantaminen edellyttää toimenpiteitä ja kustannuksia, 3) tietovarantoihin, jotka mahdollisesti voitaisiin ja voisi olla hyödyllistä avata, mutta joiden avaamiseen liittyvät kysymykset vaativat erillistä selvittelyä, 4) salassa pidettäviin, jotka voidaan jättää tämän suunnitelman ulkopuolelle.
- 3) Selvitetään tietovarantokohtaisesti, mitä toimenpiteitä tarvitaan tietojen avaamiseksi ja jatkokäytön esteiden poistamiseksi.
- 4) Arvioidaan tietovarantojen avaamisen aiheuttamat kustannukset ja hyödyt sekä määrärahatarpeet.

Laskelmissa tulee ottaa huomioon sekä hankkeen aikaiset että jatkuvat kustannukset jaoteltuna investointeihin, käyttökustannuksiin ja henkilöstökustannuksiin. Laskelmissa on esitettävä myös suorat tulonmenetykset, jotka aiheutuvat tietovarantojen avaamisesta sisältäen eriteltyinä sekä budjettitalouden sisäiset tulot että muilta saatavat tulot. Laskelmissa on huomioitava myös mahdolliset säästöt ja tulot.

- 5) Virastot ja laitokset toimittavat hyvän tiedonhallintatavan mukaiset suunnitelmansa toimialansa ministeriölle.

Tietovarantojen kartoitus ja avaamissuunnitelma kannattaa päällekkäisen työn välttämiseksi organisoida osana tietohallintolain (10.6.2011/634) mukaista kokonais- ja tietoarkkitehtuurityötä.

Virastoja kannustetaan julkaisemaan tiedot avoimista tietoaaineistoistaan kansallisessa dataportaalissa Avoindata.fi:ssä www.avoindata.fi

Käsitteitä

avoin data – Avoimella datalla tarkoitetaan dataa, joka on uudelleen käytettävissä mihin tahansa tarkoitukseen luvallisesti, maksutta ja koneluettavassa muodossa.

tietoaaineisto - Yksilöitävissä oleva kokoelma tietoja.

koneluettavuus, tekninen saatavuus – Data on koneellisesti luettavissa, kun se on sellaisessa tiedostomuodossa, jonka rakenne mahdollistaa, että ohjelmistot pystyvät helposti yksilöimään, tunnistamaan ja poimimaan siitä tietoja.

tietovaranto – Tietovarannolla tarkoitetaan tässä yhteydessä taloudellisesti, sisällöllisesti tai yhteiskunnallisesti merkittäviä tietokokonaisuuksia tai tietoaaineistoja. Tietovaranto on toiminnan tarpeista johdettu ja hallinnollisista syistä määritelty tietojen kokonaisuus. Tietovaranto kattaa yhteisesti hallinnoidun joukon tietoja, joista muodostuu looginen kokonaisuus. Sen hallinta on organisoitu ja vastuutettu yhdelle toimijalle. Omistajuus sekä kehittämis- ja ylläpitovastuut on määritelty ja dokumentoitu. Tietovaranto voi olla fyysisesti keskitetty tai hajautettu.

tietovarantojen avaaminen - Tietovarantojen avaamisella tarkoitetaan julkisten tietojen tarjoamista koneluettavassa muodossa vapaasti uudelleen käytettäviksi. Tietovarantojen avaaminen uudelleen käyttöä varten ei koske salassa pidettäviä tietoja eikä tietoja, joiden käyttö on lainsäädännön perusteella rajoitettua. Tietovarantoja voidaan rajatusti avata myös joidenkin ryhmien, kuten tutkijoiden tai toisten viranomaisten käyttöön. Tällöin ei ole kyse avoimesta datasta sen varsinaisessa merkityksessä.

tietojen uudelleen käyttö – Uudelleenkäyttö tarkoittaa sitä, että luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt käyttävät julkisen sektorin elinten hallussa olevia asiakirjoja kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin, jotka poikkeavat alkuperäisestä julkisesta tehtävästä, jota varten asiakirjat tuotettiin (EU-direktiivi 2003/98/EY). Tietojen uudelleen käyttö voi käytännössä olla esimerkiksi tietojen yhdistämistä toisiin tieto- tai muihin sisältöihin tai kokonaan uusien palvelujen luomista tietojen pohjalta.

Lisätietoja: VM/JulkICT-toiminto, neuvotteleva virkamies Anne Kauhanen-Simanainen puh. (02) 955 30043 ja Margit Suurhasko, puh. 02955 30404.